

»Godišnjak« njeguje još rubrike Ocjene i prikazi i Iz Društva istoričara BiH. Prva rubrika nije sustavno vođena i doima se kao plod nasumce primljenih osvrtâ. Također joj je nedostatak što ne prati rad drugih jugoslavenskih historiografija.

Među kritičkim prikazima vrijedno je upozoriti na dva naslova: N. Klaić, *Noviji radovi na društvenoj problematici srednjovjekovne Hrvatske* (X, 333—354) i M. Šunjić, *Đuzepe (Giuseppe) Praga i njegov rad na dalmatinskoj istoriji* (XI, 328—338).

Godišnjak je, kako se po suradnji vidi, dobar povijesni časopis, napose za bosansko-hercegovačku problematiku, ali mi se ipak čini preuzetnom i u znanosti besmislenom tvrdnjom kako se on nalazi na razini na kojoj se, »slobodno možemo to ustvrditi, u Jugoslaviji ne nalazi nijedan istorijski časopis« (A. Hadžirović, XIX, 327).

T. Macan

PRILOZI ZA ORIJENTALNU FILOLOGIJU XVIII—XIX, 1968—69, XX—XXI,
1970—71.

Svezak XVIII—XIX renomiranog časopisa Orijentalnog instituta u Sarajevu uredio je još za života pokojni Hazim Šabanović, jedan od najistaknutijih bosansko-hercegovačkih orijentalista uopće, kome je Avdo Sućeska, njegov nasljednik u redakciji, posvetio nekrolog u kojem je ukratko opisao njegov život i rad.

Hazim Šabanović, Bosanski divan, upozorava da su u doba Osmanskog carstva u Bosni postojale izvjesne specifičnosti u pogledu uređenja i uprave, te da se u tome dugo vidjelo ostatke ustanova srednjovjekovne bosanske države, u koje osvajač nije dirao. Također se mislilo da je održanje tih ustanova bilo osigurano osobitim privilegijima od strane sultana. Ne zadržavajući se na ispitivanju porijekla takvih shvaćanja, autor napominje da su ona nastala u XVIII stoljeću, kada je bosansko plemstvo s pomoću sistema malikana i čitluka koncentriralo u svojim rukama ekonomsku snagu zemlje, a u vezi s opadanjem centralne vlasti i autoriteta Porte politička i vojna vlast također prešla u ruke plemstva. Tako je nastalo stanje slično onom koje je vladalo pred propast samostalne bosanske države, te su se na toj podlozi javljala spomenuta mišljenja. Spomenuvši da je njihova neosnovanost nesumnjivo dokazana, Šabanović ističe kako nema razlike u statusu Bosne nakon turskog osvajanja prema ostalim provincijama Osmanskog carstva. Štoviše, uređenje nekih pašaluka u Evropi odlikovalo se većim specifičnostima u usporedbi s bosanskim. Samo naročit položaj i uloga koju neka provincija treba odigrati u okviru Carstva kao cjeline može biti uzrokom pojavi nekih osobitosti u njenom uređenju; nikada se ne radi o respektiranju ustanova zatečenih u času osvojenja. Šabanović konstatira da su pogrešne teorije u ovom času rezultat slabog poznavanja ustrojstva turske uprave u Bosni. Kao zadatak svoje rasprave označio je potrebu da, »bar donekle, doprinese boljem poznavanju upravnog uređenja bosanskog pašaluka«.

Šabanović analizira vrh osmanskog državno-administrativnog aparata u Bosni kroz 1) ličnost beglerbega, carskog namjesnika u provinciji, i njegov dvor, te 2) bosanski divan. Opširnije se osvrnuo na postanak, ulogu i kompetencije beglerbega kao najvišeg vojno-političkog i upravnog organa ejaleta. Pri tom je spomenuo neke osobitosti u položaju bosanskog beglerbega, napose podređenost budimskim pašama, na koje je u drugoj polovini XVI st. prenesen niz vojno-administrativnih kompetencija centralne vlasti. Stoga su se budimski veziri mogli miješati »ne samo u vojno-političke nego i u vrlo sitne i građansko-upravne i imovinske odnose

u Bosni«. I svi sandžaci bosanskog pašaluka morali su svake godine s'ati određene kontigente spahija i gradskih posada u Budim na muhazezu (vojnu smotru). Šabanović dijeli beglerbegovu svitu na tri grupe: a) dvorjanici, koji obavljaju beglerbegove privatne poslove, b) dvorski dostojanstvenici, sa funkcijama na dvoru, u upravi beglerbegovim imanjima, vojnim i administrativnim poslovima u provinciji, i c) činovnici. Beglerbegov dvor kopirao je gotovo u svemu dvor velikog vezira. Ljudi iz beglerbegove svite (kapu halk) bili su većinom iz zemlje iz koje je potjecao i njihov gospodar i potpuno su o njemu ovisili.

Pisac navodi i iscrpno opisuje velik broj raznovrsnih službi na beglerbegovu dvoru, te bosanski divan u čiji su sastav uz beglerbega i njegovog čehaju ulazili i drugi funkcioneri pokrajinske uprave. Prema Šabanoviću, bosanski divan, »centralna pokrajinska ili zemaljska uprava preko vijeća u kome su sjedili svi glavni funkcioneri centralne zemaljske uprave«, odlučivao je o svim važnijim poslovima iz djelokruga beglerbega i ostalih glavnih organa divana. Divan je raspolagao uredima i administrativnim aparatom, koji je izvršavao sve naredbe carskog i odluke pokrajinskog divana. Divanu je predsjedavao beglerbeg, a u slučaju njegove spriječenosti njegov čehaja. Ostali su redovni članovi divana bili mal-defterdar, divan-efendija i mjesni kadija. Uz njih su u sastav divana vrlo često ulazili još neki funkcionari pokrajinske uprave, te stari i iskusni državnici koji su živjeli u središtu ejaleta.

Hasan Sušić, Metodološke pretpostavke historije u djelu Ibn Haldun-a, upozorava na djelo arapskog erudite Ibn Halduna (1332—1406, te ističe kako se »ispostavilo da je Ibn Haldun genije koji po domašaju svojih sinteza nema premca u arapskoj, a po mnogima ni u evropskoj povijesti društvene misli«. Ibn Haldun, za čija se djela pokazao življi interes tek u razdoblju između dva rata, utemeljio je u svojoj Muqaddimi (Prolegomena) shvaćanje povijesti i principe povijesnih istraživanja koji stoje u radikalnoj opreci prema shvaćanjima njegovih prethodnika. Za Ibn Halduna povijest nije »puko izvještavanje o zbivanjima i dinastijama minulih vjekova«, nego »dublje gledano [...] egzaktno promatranje, istraživanje i analiziranje bića i njihovih načela«. Povijest je nauka o suštini događaja, utemeljena u filozofiji. Sušić zaključuje da tezom o utemeljenosti povijesti u filozofiji, tj. da se ona oslanja na zakone ljudskog uma, Ibn Haldun »dolazi na jedan od najznačajnijih rezultata novovjekovne misli [...]«. Autor komentira osam teza u kojima Ibn Haldun izlaže svoju metodologiju povijesnog istraživanja i konstatira da je »pisac Muqaddime na ovaj način potpuno jasno naznačio osnovne pretpostavke historije bez kojih se ona ne bi mogla konstituirati kao istinska nauka«.

Omer Mušić, Hadži Mustafa Bošnjak — Muhlisi, donosi kratke podatke o životu ovog bosanskog pjesnika-putopisca iz XVIII stoljeća, a zatim opširno prikazuje opis puta na hadž, koji je Muhlisija napisao na arapskom jeziku. Na kraju predstavlja Muhlisijine pjesme, od kojih izvjesni interes za historičara predstavlja njegov hvalospjev Hekim-oglu Alipaši nakon pobjede nad austrijskom vojskom 1737, jer govori o odjeku toga događaja u tadašnjoj bosanskoj muslimanskoj javnosti.

Adem Handžić, Jedan savremeni dokument o šejhu Hamzi iz Orlovića, donosi jedan novi dokument koji se odnosi na Hamza-dedu, osnivača tekije u Orlovićima. Smatra se da je pojava derviške sekte Hamzevića u vezi s Hamza-dedinom tekijom, podignutom 1519. Autor smatra ovaj datum interesantnim već zato što on pada u vrijeme dok je proces islamizacije i razvoj muslimanskih gradskih središta bio u početnoj fazi. O samom Hamza-dedi, međutim, nije bilo gotovo nikakvih pouzdanih podataka. Autor donosi jedan novi dokument koji baca više svjetla na ličnost Hamza-dede, postanak tekije i ličnosti njegovih nasljednika. Na osnovu analize defterske zabilješke iz 1533. o Hamza-dedinom čitluku (u okviru kojeg je bila podignuta tekija), autor tvrdi da je 1) Hamza bio krupniji

timarnik i »najvjerojatnije [...] sin ovih krajeva«; 3) da je Hamza-dede, odrekavši se timara podigao tekiju kao musafirhanu i dobivši ispravu o potpunom vlasništvu uvakufio je između 1519. i 1533. godine nastanka defterske zabilježbe, i 3) Hamza-dedini nasljednici u upravljanju tekijom bili su njegov oslobođeni rob Hasan i Mustafa, njegov unuk od kćeri, a ne sin, kako je tvrdila sačuvana tradicija. Prijevodu dokumenta priložen je faksimil.

Ibrahim Mehinagić, Četiri neobjavljena izvora o Hamzevijama iz sredine XVI vijeka, objavljuje u prijevodu četiri izvora koji se odnose na Hamzevijske. To su 1) jedna pjesma na turskom jeziku, 2) fragment iz jedne vjerske rasprave, te 3) i 4) dvije manje rasprave koje se odnose na mistična učenja. Ti izvori pridonose boljem poznavanju heretičkog reda Hamzevijske. Uz prijevod tekstova priložene su fotokopije.

Dž. Fehim Spaho, Još nekoliko dokumenata o užičkom šejhu, objavljuje četiri dokumenta o užičkom šejhu Muhamedu, koji je stajao na čelu socijalno-ekonomskog pokreta u Užicu potkraj prve polovine XVIII stoljeća. Isticao se kritikom nepravilnosti u radu organa vlasti. Pred vojnim napadom šejh i njegovi pristaše povukli su se iz Užica. Šejh je neko vrijeme proveo u bijegu, dok nije bio ubijen (vjerojatno 1750). Spomenuti dokumenti predstavljaju četiri sultanova fermana u vezi sa hvatanjem i likvidacijom šejha, a upućeni su beogradskom paši, bosanskom valiji, užičkom kadiji i rumelijskom valiji. Autor zaključuje da je najvažnije pitanje na koje ovi dokumenti daju odgovor pitanje točnog određivanja vremena napada na Užice.

Ahmed S. Aličić — Hifzija Hasandedić, Popis terzija, ćurčija i čebadžija u Mostaru iz 1755. godine, predstavljaju defter (popis) zanatlija članova spomenutih esnafa iz 1755. čija je vrijednost već u tome, ističu autori, što je to jedini do sada poznati i sačuvani popis ovih esnafa u Mostaru, te što se, pored Mostara, proteže na gotovo cijelu Hercegovinu. Autori žele dati »malu, mada po našem mišljenju koristan, doprinos za daljnja proučavanja esnafa u Mostaru i u Bosni uopće«. Uz dešifrirani popis priložene su i fotokopije.

Ovaj svezak POF sadrži još nekoliko priloga od interesa za orijentalnu filologiju i književnu povijest.

U dvobroju za 1970—71, XX—XXI, pod uredništvom Saliha H. Alića, objavljeno je, s izuzetkom jedne, više rasprava i članaka koji se odnose na razdoblje osmanlijske vlasti u južnoslavenskim zemljama.

Adem Handžić — Muhamed Hadžijahić, O progonu Hamzevijske u Bosni 1573. godine, prezentiraju prijevod pet izvornih dokumenata iz Mühimme deftera carigradskog Arhiva predsjedništva vlade. To su carski fermani izdati između 22. IV i 20. X 1573. a odnose se na hapšenje i sprovođenje Hamze Balija (zapovijed od 22. IV) i nekih njegovih pristalica (ostala četiri fermana). Vrijednost ovih dokumenata je velika već s obzirom na značenje još nedovoljno ispitanog heretičkog hamzevijskog pokreta koji se proširio na područje Bosne i Hercegovine u drugoj polovici XVI stoljeća. Interpretacija izvora koju su autori ovdje dali korigira neke dosadašnje postavke historiografije u vezi s Hamzevijama, a posebno sa Hamza Balijem, centralnom ličnošću pokreta. Također se isticanjem novih pojedinsti unosi više svjetla u cjelokupnu problematiku. Kao glavne rezultate treba istaći: utvrđuje se točan datum Hamzina hapšenja i potkrepljuje vjerodostojnost Gerlachova navoda o datumu pogubljenja. Time se ovi događaji pomiču u 1573. godinu, nasuprot mišljenju turskih i nekih zapadnih historičara koji su slijedili kasnije i manje pouzdane izvještaje. Nadalje se u svjetlu novih podataka vrednuju izvještaji Gerlacha i du Fresne Canayea. Kako se iz sadržaja fermana razabire

da je protiv Hamze bio postupak pokrenut već prije hapšenja, to se neće održati navodi spomenutih pisaca po kojima je »do hapšenja došlo na jedan više prekaran način«. Ispravnim se, pak, pokazuju navodi o djelovanju Hamze u Bosni, Srbiji i Budimskom pašaluku, te neka veza s Mehmed-pašom Sokolovićem »koji je mogao imati utjecaja i na Hamzinu osudu na smrt«. Također se potvrđuju vijesti o širokim razmjerima pokreta u Bosni i Hercegovini kao i velika popularnost Hamze u Istanbulu, »ali i ovdje najviše među janjičarima, odnosno Slavenima«. U pogledu interpretacije Hamzinog učenja autori ostavljaju pitanje otvorenim, uz upozorenje da se svakako može govoriti o širokoj bazi heterodoksije s obzirom na »kvalifikovanje nepripadnosti nijednom od mezheba« (kako stoji u fermanu od 25. VIII). S druge strane, neće se moći prihvatiti Gerlachovo i du Fresneovo prikazivanje Hamzine doktrine kao čisto kršćanske. Najzad se autori osvrću na pitanje veze Hamze Balijsa s Hamza-dedom, osnivačem zavije u Orlovićima 1519, »koji je, kako po svemu izgleda, bio ortodoksnog učenja«, te konstatiraju da bi Hamza Bali mogao biti potomak starijeg šejha po ženskoj liniji, ili sin jednog njegovog oslobođenog roba, ali da ni to nije posve sigurno. Raspravi su priloženi faksimili dokumenata.

Nevena Krstić, Mustafa ibn Muhammad al - Aqhisari (Prušćanin): Rasprava o kafi, duvanu i pićima, donosi prijevod spomenute rasprave Mustafe Pruščaka, napisane arapskim jezikom sredinom XVIII stoljeća. Prijevod je snabdjeven komentarom a priloženi su i faksimili. Djela ovakve vrste nesumnjivo su interesantna za kulturno-povijesna istraživanja.

Zlata Behija, Popis vakufa u Bosni iz prve polovine XVI vijeka, objavljuje prijevod popisa vakufa u Bosni iz 1540. To je najraniji poznati popis takve vrste, a nastao je u okviru detaljnog popisa bosanskog sandžaka izvršenog iste godine. Posebna je vrijednost popisa u tome što predstavlja rezimirane sadržaje pojedinih vakufnara koje najvećim dijelom nisu sačuvane. Iako vrlo nesistematičan (što nije neobično kod orijentalnih izvora) i u nekim slučajevima nepotpun, ovaj popis predstavlja vrijedan izvor za povijest razvitka gradova, komunalnih službi, novčano-kreditnih ustanova i ostalih pojava vezanih uz postojanje vakufa. Iz popisa se vidi da je ukupni godišnji prihod vakufa u Bosni tada bio, s obzirom na strukturu ekonomike, veoma visok. Također i »činjenica da su vakufi popisani kao zasebna cjelina pokazuje da su oni već tada predstavljali značajan kulturno-privredni faktor«. Članku su priloženi faksimili originalnog teksta (na žalost mjestimično nečitljivi).

Salih Trako, Pretkosovski događaji u Hešt bihištu Idrisa Bitlisija, donosi prijevod trećeg bihišta iz spomenutog djela osmanskog historiografa Bitlisija. Hešt bihišt (perz. 8 poglavlja) je spis pisan perzijskim jezikom, a pripovijeda o razdoblju vladavine prvih osmanskih sultana. Čuva se u Državnom arhivu u Zagrebu (Ottensfeldsova orijentalistička zbirka). U prijevodu su ispušteni neki ulomci koji se ne odnose na zbivanja na Balkanu, kao i isključivo stilski ukrasi. Tekst prezentiranog bihišta odnosi se na pohode Osmanlija protiv Bizanta, bugarskih, albanskih i srpskih vladara (dosta se opširno pripovijeda o Maričkoj bitki 1371. i sukobima sa knezom Lazarom). Od strane turskih historičara Bitlisi je smatran prvorazrednim izvorom. Sigurno je, međutim, da se među starijim osmanskim piscima, koji su veoma nepouzdan, Bitlisi odlikuje većom vjerodostojnošću navoda. Nedostatak faksimila, iako vjerojatno opravdan, onemogućava uvid u originalni tekst.

Lelja Gazić, Autobiografija u stihu mostarskog pjesnika Hurremija, donosi transkripciju teksta i prijevod autobiografije pjesnika Hurremija, koju je on ispjevao na turskom jeziku. Iz nje doznajemo nešto više o životu ovog pjesnika i vojno-administrativnog funkcionara na prijelazu iz XVII i XVIII stoljeća.

Adem Handžić, Problematika sakupljanja i izdavanja turskih istorijskih izvora u radu Orijentalnog instituta, osvrće se ukratko na historijat nastanka Orijentalnog instituta u Sarajevu, dosadašnje rezultate njegova rada i osnovne probleme daljne znanstvene aktivnosti, s obzirom na »sistematsko prikupljanje i objavljivanje turskih istorijskih izvora za istoriju naših naroda«, kao njegov primarni zadatak. Autor ističe razdoblje 1952—56 kao veoma plodan period prikupljanja građe u turskim arhivima. Poslije toga se stav turskih vlasti prema takvim akcijama izmijenio, te su jugoslavenski znanstvenici usmjerili svoja istraživanja prema arhivima u Srednjoj i Zapadnoj Evropi. Rezultat svih tih napora predstavlja danas oko 21.000 fotokopija ili 42.000 stranica originalnog teksta. Ovome je pridonio veći broj znanstvenih radnika, među kojima autor posebno spominje profesore B. Đurđeva i N. Filipovića. Pisac napominje da se materijal prikupljao sa čitavog područja Jugoslavije koje je bilo pod osmanlijskom vlašću. To su Tapu defteri, čije je značenje prvorazredno i od kojih je najveći broj snimljen. Međutim, u pogledu izvora koji govore o direktnim državnim prihodima i rashodima, koji također imaju veliko značenje, nije učinjeno gotovo ništa. Jednako stoji i s aktima Divan-i hümayun-a (centralne vlade), važnih za političku povijest. Osim toga, nisu vršena istraživanja za period od prestanka evidencije Tapu deftera u XVII st. dalje. Ni u nekim turskim arhivima, za koje se zna da čuvaju vrijedan izvorni materijal, nije još bilo istraživanja.

Izdavanje turskih izvora uvelike zaostaje za sakupljanjem. Zbirka Monumenta turcica (osnovana prije 15 godina) nije objavila ni prve knjige planiranih serija. Serije su koncipirane ovako: 1) Zakonski spomenici, 2) Defteri, 3) Notarske knjige kadija, 4) Pojedinačni akti i 5) Vakufske povelje. Do sada su izašle tri knjige: prva knjiga Kanuna i kanun-nama za sandžake Bosnu, Hercegovinu, Zvornik, Klis Crnu Goru i Skadar. Pripremili su je B. Đurđev, N. Filipović, H. Hadžibegić, M. Mujić i H. Šabanović, a objavljena je 1957; 2) Krajište Isa-bega Ishakovića, koju je pripremio H. Šabanović, a objavljena je 1964, i 3) Popis oblasti Brankovića I i II, Sarajevo 1972, koju su pripremili H. Hadžibegić, A. Handžić i E. Kovačević. U pripremi su Sidžil mostarskog kadije iz 1633 (već recenziran), pripremio M. Mujić, zatim sumarni defter bosanskog sandžaka iz 1468/69. i sumarni defter zvorničkog sandžaka iz 1519.

U desetogodišnjem perspektivnom planu Instituta izražena je težnja da se što prije popune najteže praznine u dosadašnjoj izdavačkoj djelatnosti. Pri tom, uža orijentacija na Bosnu, ističe autor, proizlazi iz više razloga: boljeg poznavanja bosansko-hercegovačkog područja od strane znanstveno-stručnih suradnika, postojanja drugih centara povijesne dokumentacije izvan Bosne i Hercegovine, te decentralizacija financiranja naučnog rada.

Kao najvažnije pitanje koje se nameće pri izdavanju popisnih deftera autor ističe pitanje metode, odnosno problem »kako ubrzati njihovo izdavanje a da se u isti mah zadrži potreban naučni nivo«. U slučaju deftera iz XV st., naročito sumarnih, moguće je dati i prijevod i originalan tekst. Teže je tako postupati pri izdavanju opširnih deftera iz kasnijeg vremena, pogotovo je teško zamisliti kritičko izdanje svih izvora. Tu se isprečuju dugotrajnost i skupoća takvog rada. Izdavanje samo originalnog teksta značilo bi opet ograničiti krug korisnika na mali broj stručnjaka.

Prema mišljenju autora treba se odlučiti ili za izdavanje prijevoda s faksimilanim tekstom, ili za izdavanje turskog teksta »u latinskoj transliteraciji sa izvjesnom aparaturom koja će omogućiti korištenje izvora i onima koji ne poznaju turski jezik, tj. davanjem kraćeg riječnika (kazala) stalno ponavljanih naziva, kao i prevoda svih tekstova u bilješkama«. Autor smatra ovaj drugi postupak boljim,

»jer predstavlja kompletno izdanje izvora i znatno je jevtinije [...]« U svakom slučaju, ovo se pitanje ne može dalje ostavljati otvorenim.

Madžida Bećirbegović, Prosvjetni objekti islamske arhitekture u Bosni i Hercegovini, donosi uz velik broj fotografija i tlocrta, zanimljivu i opsežnu studiju o razvitku i obilježjima muslimanske prosvjetne arhitekture u Bosni i Hercegovini, sa ciljem »da se da kompleksna slika svih vrsta prosvjetnih objekata islamske arhitekture u Bosni i Hercegovini, koja će obuhvatiti ne samo arhitektonsku analizu nego i neophodne istorijske i druge podatke o tim objektima i uslovima u kojima su nastali«. U tom radu obuhvaćen je cijeli period 1463—1878, a najviše su obrađeni mektebi, medrese i biblioteke kao najbrojnije zastupljeni objekti.

Ešref Kovačević, Hududnama bosanskog vilajeta prema Austriji poslije Karlovačkog mira, prezentira kritičko izdanje turskog teksta ugovora o razgraničenju između Austrije i Turske, u prijepisu arapskim pismom, sa kritičkim bilješkama, prijevodom i faksimilima. Tu je zapravo dat veći dio sadržaja knjige istog autora: Granice bosanskog pašaluka prema Austriji i Mletačkoj republici po odredbama Karlovačkog mira, Sarajevo 1973. U Navedenom djelu autor je obradio i nastavak granice prema Mletačkoj republici, te donio tekstove ahitnama (mirovnih ugovora) sklopljenih sa kršćanskim silama (bez faksimila). Iako je to važno pritanje historiografije, do sada nije bilo pokušaja da se tekst ugovora o granicama kritički izda, izuzevši rad Stjepana Srkulja, koji je obradio talijanski tekst ugovora (Vjesnik zemaljskog arhiva, Zagreb 1907). Ovdje izloženi turski tekst, na što autor posebno skreće pažnju, odlikuje se — za razliku od talijanskog — veoma korektnim pisanjem lokalnih imena i naziva, te je ono »u većini slučajeva izvršeno upravo na najbolji mogući način«.

Mehmed Mujezinović, Kronogram na Novopazarskoj banji, razrješava kronogram sa jednog novopazarskog hamama podignutog u XVI st., te utvrđuje do tada nepoznatu godinu izgradnje ove čuvene banje. Kao godinu gradnje utvrdio je 1002. koja odgovara 1594/95. godini po n. eri.

Bisera Nurudinović, Bibliografija jugoslovenske orijentalistike 1961—1962. godine, donosi iscrpnu i preglednu bibliografiju jugoslavenske orijentalistike za te godine. Radovima koji nemaju rezimea na stranom jeziku dodat je naslov na engleskom. Građa je raspoređena po naslovima: 1) Opći dio, 2) Arabistika, 3) Turkologija, 4) Iranistika, 5) Književnost pripadnika turske narodnosti u Jugoslaviji, 6) Islamistika, 7) Istorija, 8) Islamska umjetnost i spomenici kulture, 9) Zemlje i narodi, 10) Medicina i 11) Razno. Na kraju je kazalo imena. Na posljednjih dvadesetak stranica ovaj broj donosi zanimljive prikaze i ocjene novijih radova s područja orijentalistike.

Nenad Moačanin

ZIVA ANTIKA VII — XXIII, Skopje 1957 — 1973.

U HZ XI/XII (1958/59) prikazana su godišta IV — VI (1954 — 56) časopisa *Ziva antika* koji izdaje Seminar za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta u Skopju. Časopis okuplja mnoge suradnike iz zemlje i inozemstva, a u priložima se ne obrađuju samo pitanja s područja klasične filologije, tj. ne samo književne i lingviniističke teme, već se objavljuju i radovi iz područja antičke povijesti, arheologije, epigrafije i antičke umjetnosti. Upravo zbog bogatstva problema koje prilozi zahvaćaju nastojala sam u ovom prikazu članke rasporediti prema temama i prema stupnju njihove informativnosti sa stajališta povijesti.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

Redakcioni odbor

*IVAN KAMPUŠ
BERNARD STULLI
JAROSLAV ŠIDAK*

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
SAVEZ POVIJESNIH DRUŠTAVA HRVATSKE